

УДК 581.92:582.5/.9(477.41)

Л. Борисенко, студ., М. Перегрим, канд. біол. наук, ст. наук. співроб.
ННЦ "Інститут біології" Київського національного університету імені Тараса Шевченка**ПОШИРЕННЯ ВЕСНЯНИХ ЕФЕМЕРОЇДІВ У МЕЖАХ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

У статті наведені результати вивчення географічного поширення 34 видів весняних ефемероїдів природної флори Київської області. Складені відповідні картосхеми та встановлені закономірності у їх поширенні у межах регіону.

Ключові слова: весняні ефемероїди, карти поширення, природна флора, Київська область

Період вегетації та квітання більшості судинних рослин в Україні припадає на кінець весни та літо, тому саме у цей час приділяється основна увага дослідників їх вивченню. У наслідок такої ситуації відомості щодо поширення інших груп рослин, зокрема весняних ефемероїдів, залишаються фрагментарними. Не винятком у цьому умовному правилі є і територія Київської області, одним з підтверджень чого є систематичне виявлення тут нових місцезнаходжень та місцезростань весняних ефемероїдів. Так за останні 15 років у межах Київщини було зібрано чимало нових даних щодо популяцій весняних ефемероїдів природної флори регіону [2; 5; 7–10; 13–15; 17; 21; 24]. Проте, разом з недостатньою вивченістю весняних ефемероїдів Київщини, слід відмітити значний попит місцевого населення на рослини з цієї групи у наслідок високої декоративності більшості з їх представників. Щовесни масово відвідуються природні місцезростання цих видів для збору квітів і викопування рослин, іноді у значній кількості для подальшого незаконного комерційного використання, крім того у цих місцях часто влаштовуються різноманітні спонтанні рекреаційні пункти тощо. Всі ці прояви спрямованого антропогенного тиску вкрай негативно впливають на природні популяції згаданих видів. Тому, вивчення особливостей сучасного поширення весняних ефемероїдів, моніторинг їх стану та структури популяцій у межах Київської області є важливим завданням, без виконання якого існують високі ризики щодо ймовірності зникнення низки видів весняних ефемероїдів зі складу природної флори регіону. У зв'язку з вищевикладеним, мета нашої роботи – узагальнення відомостей щодо поширення весняних ефемероїдів у межах Київщини. Це базовий етап для подальшого вивчення рослин цієї групи та розробки системи ефективних заходів для їх збереження у регіоні.

Матеріали та методи. Дослідження проводились протягом 2012–2013 років на підставі опрацювання літературних джерел [1; 2; 5–11; 13–15; 17; 21; 22; 24–29], гербарних матеріалів Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України (КВ), Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України (КВНА), Ботанічного саду імені академіка О.В. Фоміна і кафедри ботаніки Навчально-наукового центру "Інститут біології" Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КВНУ, КВУ) та Державного дендрологічного парку "Олександрія" НАН України (ВСК), а також результатів власних досліджень.

Біоморфологічний аналіз весняних ефемероїдів Київської області проведений з використанням класифікацій життєвих форм К. Раункієра [34] та І.Г. Серебрякова [20]. Географічний аналіз був здійснений базуючись на класифікації географічних елементів Ю.Д. Клеопова [12]. Приуроченість до типів ценозів для проведення ценотичного аналізу видів визначалася згідно до класифікації О.Л. Бельгарда [3]. Для встановлення соціологічної цінності видів аналізували "IUCN Red List of Threatened Species" [32], "European Red List" [31], "Червону книгу України" [27] та "Список регіонально рідкісних, зникаючих видів рослин і грибів, які потребують охорони у Київській області" [16; 19]. Картосхеми поширення весняних ефемероїдів у межах Київщини скла-

далися крапковим методом картування ареалів, який описаний у роботі О.І. Толмачова [23].

До групи весняних ефемероїдів згідно до загальноприйнятого визначення терміну "ефемероїди" [4, 18] нами віднесено багаторічні рослини з дуже коротким щорічним вегетаційним періодом (кілька тижнів), який припадає на весняну пору року. У природній флорі Київської області цьому визначенню відповідає 34 види рослин: *Adoxa moschaterrlina* L., *Anemone nemorosa* L., *A. ranunculoides* L., *Allium ursinum* L., *Bellevia sarmatica* (Pall. ex Georgi) Woronow, *Bulbocodium versicolor* (Ker. Gawl.) Spreng, *Corydalis cava* (L.) Schweigg & Korte., *C. intermedia* (L.) Mernai, *C. marschalliana* (Pall. ex Willd) Pers., *C. solida* (L.) Clairv., *Crocus reticulatus* Stev.ex Adams., *Dentaria bulbifera* L., *D. quinquefolia* M.Bieb., *Ficaria verna* Huds. aggr., *Fritillaria meleagris* L., *F. ruthenica* Wikstr., *Gagea erubescens* (Bess.) Schuit. & Schuit. f., *G. lutea* (L.) Ker. – Gawl., *G. minima* (L.) Ker. – Gawl., *G. paczoskii* (Zapal.) Grossh., *G. pratensis* (Pers.) Dumort., *G. pusill* (F. W. Schmidt) Schuit. & Schuit. f., *Hyacinthella laucophaea* (C. Koch) Schur., *Galanthus nivalis* L., *Isopyrum thalictroides* L., *Lathraea squamaria* L., *Muscari neglectum* Guss.ex Ten., *Ornithogalum boucheanum* (Kunth.) Asch., *O. fischerianum* Krasch., *O. koshi* Parl., *O. umbellatum* L., *Poa bulbosa* L., *Scilla bifolia* L., *S. siberica* Haw. Відповідно до системи А.Л. Тахтаджяна [30] та чеклиста С.Л. Мосякіна, М.М. Федорончука [33] вони належать до 19 родів, 12 родин (*Adoxaceae*, *Brassicaceae*, *Scrophulariaceae*, *Ranunculaceae*, *Fumariaceae*, *Poaceae*, *Amaryllidaceae*, *Alliaceae*, *Iridaceae*, *Liliaceae*, *Melanthiaceae*), 10 порядків, 6 підкласів, 2 класів відділу *Magnoliophyta*.

Окремо відмічаємо, що В.Г. Собко та Л.П. Мордатенко [22] для території Київщини наводять ще 4 види весняних ефемероїдів: *Gagea bohemica* (Zauschn.) Schuit. & Schuit. f., *G. bulbifera* (Pall.) Salisb., *G. podolica* Schuit. & Schuit. f., *Ornithogalum fimbriatum* Willd. Проте нами не було підтверджено їх знахідки у регіоні досліджень жодними гербарними матеріалами, іншими літературними відомостями або власними зборами. Тому, вважаємо знаходження цих видів у межах Київської області сумнівним, і не включаємо їх до нашого загального конспекту. Додатково відмічаємо, що відомості про зростання *Bellevia sarmatica* на Київщині наводилися більше 140 років тому А.Л. Андржійовським [29] й пізніших підтверджень зростання цього виду тут більше немає, тому вважаємо, що цей вид зник з природної флори регіону.

Результати та їх обговорення. З метою надання загальної характеристики весняним ефемероїдам Київської області нами був проведений їхній біоморфологічний, географічний, ценотичний та соціологічний аналіз. Згідно до результатів біоморфологічного аналізу з використанням класифікації К. Раункієра [34] 33 види весняних ефемероїдів Київської області належать до геофітів, а ще 1 вид (*Poa bulbosa*) відноситься до гемікриптофітів. Згідно до класифікації життєвих форм, яка була розроблена І.Г. Серебряковим [20], всі весняні ефемероїди регіону досліджень відносяться до відділу наземних трав'янистих рослин, типу трав'янистих полікарпиків.

Серед них 33 види належать до класу трав'янистих полікарпків з асимілюючими пагонами несуккулентного типу. А далі ці види розподілені наступним чином: до підкласу столоноутворюючих і повзучих трав'янистих багаторічників, групи столоноутворюючі трав'янисті багаторічники, підгрупи підземно-столонні рослини відноситься 1 вид; до підкласу мичкувато-кореневі і короткокореневі трав'янисті полікарпкі, групи короткокореневі трав'янисті багаторічники – 6 видів; до підкласу цибулинні трав'янисті багаторічники – 20 видів; до підкласу бульбоутворюючі трав'янисті багаторічники – 6 видів, з них до групи бульбостеблові багаторічники належать 5 видів та 1 вид до групи бульбокореневі багаторічники. Крім того, 1 вид (*Lathraea squamaria*) відноситься до класу сапрофітні і паразитичні трав'янисті багаторічники, підкласу паразитичні трав'янисті полікарпкі.

Географічний аналіз весняних ефемероїдів природної флори Київської області показав, що серед них найбільша кількість видів належить до європейського типу геоелемента (17 видів), другі за чисельністю є види з євразійським типом геоелемента (9 видів), а треті – з субсередземноморським (4 види), крім того 2 види віднесені до зв'язуючих видів, що тяжіють до субсередземноморського типу та по 1 виду до голарктичного типу геоелемента і зв'язуючих видів, що тяжіють до європейського типу відповідно.

Результати аналізу ценотичної приуроченості весняних ефемероїдів природної флори Київщини на основі опрацювання вище згаданих у попередньому розділі літературних джерел показали, що 19 видів з цієї

групи належать до сільвантів, 11 видів – до степантів, проте 3 види належать як до сільвантів, так і до степантів, і лише 1 вид є пратантом.

Більшість ефемероїдів природної флори Київської області охороняються на різних рівнях: міжнародному, національному і регіональному. До "IUCN Red List of Threatened Species" включено 1 вид (*Galanthus nivalis*) [32]. До "European Red List" включено 2 види (*Allium ursinum*, *Galanthus nivalis*) [31]. До "Червоної книги України" [27] занесені 7 видів (*Allium ursinum*, *Bulbocodium versicolor*, *Galanthus nivalis*, *Ornithogalum boucheanum*, *Crocus reticulatus*, *Fritillaria meleagris*, *F. ruthenica*). До регіонального списку рідкісних рослин Київщини [16; 19] занесені 10 видів (*Bellevalia sarmatica*, *Coridalis marschalliana*, *Hyacinthella leucophaea*, *Gagea pusilla*, *G. paczoskii*, *Isopyrum thalictroides*, *Muscari neglectum*, *Ornithogalum umbellatum*, *Scilla bifolia*, *S. siberica*). Як бачимо, соціологічна значимість ефемероїдів флори регіону достатньо висока. Однак, їх категорії рідкості є низького рангу. Це свідчить про те, що ці види стали рідкісними, найбільш ймовірно, у наслідок надмірного антропогенного впливу на природні екосистеми.

Для встановлення закономірностей у поширенні весняних ефемероїдів у межах Київської області нами були підготовлені картосхеми відомих місцезнаходжень видів у регіоні. Вони представлені на рисунках 1–5.

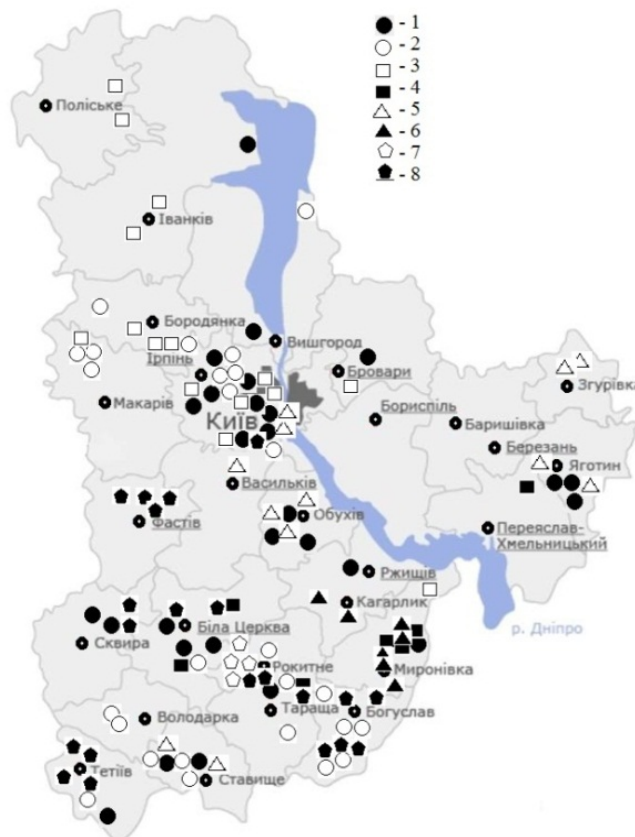

Рис. 1. Картосхема поширення весняних ефемероїдів природної флори Київської області

Умовні позначення: 1 – місцезнаходження *Adoxa moschatellina* L.; 2 – місцезнаходження *Allium ursinum* L.; 3 – місцезнаходження *Anemone nemorosa* L.; 4 – місцезнаходження *Bulbocodium versicolor* (Ker. Gawl.) Spreng; 5 – місцезнаходження *Corydalis marschalliana* (Pall. ex Willd) Pers.; 6 – місцезнаходження *Crocus reticulatus* Stev.ex Adams.; 7 – місцезнаходження *Fritillaria meleagris* L.; 8 – місцезнаходження *Isopyrum thalictroides* L.

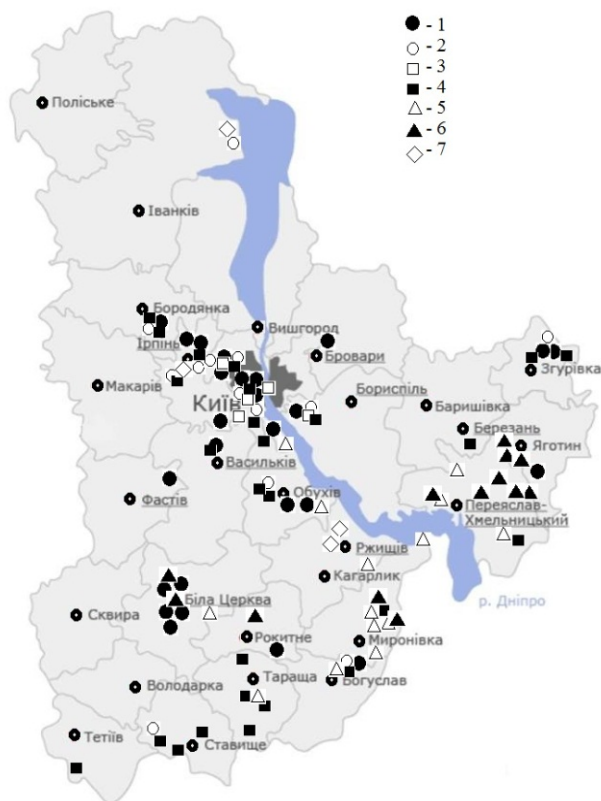

Рис. 2. Картохема поширення весняних ефемероїдів природної флори Київської області

Умовні позначення: 1 – місцезнаходження *Anemone ranunculoides* L.; 2 – місцезнаходження *Corydalis cava* (L.) Schweigg & Korte.; 3 – місцезнаходження *C. intermedia* (L.) Mernai; 4 – місцезнаходження *C. solida* (L.) Clairv.; 5 – місцезнаходження *Fritillaria ruthenica* Wikstr.; 6 – місцезнаходження *Hyacinthella laucophaea* (C. Koch) Schur.; 7 – місцезнаходження *Muscari neglectum* Guss.ex Ten.

Рис. 3. Картохема поширення весняних ефемероїдів природної флори Київської області

Умовні позначення: 1 – місцезнаходження *Scilla siberica* Haw.; 2 – місцезнаходження *S. bifolia* L.; 3 – місцезнаходження *Poa bulbosa* L.; 4 – місцезнаходження *Ornithogalum umbellatum* L.; 5 – місцезнаходження *O. koshi* Parl.; 6 – місцезнаходження *O. fischerianum* Krasch.

Рис. 4. Картошка поширення весняних ефемероїдів природної флори Київської області

Умовні позначення: 1 – місцезнаходження *Dentaria bulbifera* L.; 2 – місцезнаходження *D. quinquefolia* M. Bieb.; 3 – місцезнаходження *Ficaria verna* Huds. aggr.; 4 – місцезнаходження *Gagea erubescens* (Bess.) Schuit. & Schuit. f.; 5 – місцезнаходження *G. lutea* (L.) Ker. – Gawl.; 6 – місцезнаходження *G. pusilla* (F.W. Schmidt) Schuit. & Schuit. f.

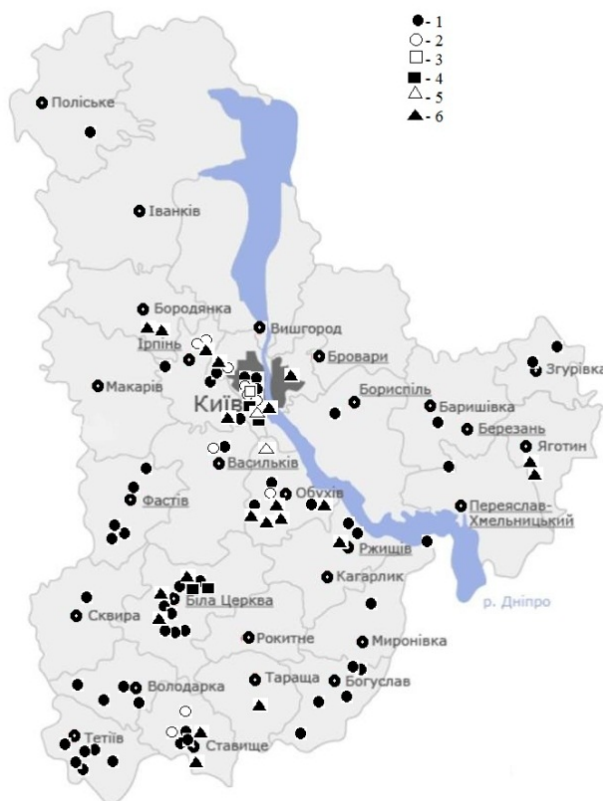

Рис. 5. Картошка поширення весняних ефемероїдів природної флори Київської області

Умовні позначення: 1 – місцезнаходження *Galanthus nivalis* L.; 2 – місцезнаходження *Lathraea squamaria* L.; 3 – місцезнаходження *Ornithogalum boucheanum* (Kunth.) Asch.; 4 – місцезнаходження *Gagea pratensis* (Pers.) Dumort.; 5 – місцезнаходження *G. pascoskii* (Zapal.) Grossh.; 6 – місцезнаходження *G. minima* (L.) Ker. Gawl.

Така робота проведена вперше для Київщини, тому підготовлені нами матеріали значно уточнюють існуючу інформацію щодо поширення багатьох видів, які є об'єктами наших досліджень. Для підтвердження цього твердження, проаналізуємо відомості щодо поширення деяких видів весняних ефемероїдів з "Червоної книги України" [27] в межах Київської області. Так, згідно до цього видання *Allium ursinum* відомий у регіоні з 9 місцезнаходжень, а нами виявлено відомості щодо 41; *Bulbocodium versicolor* відомий з 3 місцезнаходжень, а нами виявлено - 9; *Galanthus nivalis* – з 14 місцезнаходжень, а ми наводимо 71; *Fritillaria ruthenica* – 8, а на нашій картосхемі – 17. Безумовно, частина місцезнахо-

джень видів на картосхемах "Червоної книги України" [27] була втрачена у наслідок використання крупного масштабу, на відміну від наших картосхем, де масштаб значно дрібніший. Проте, без сумніву, нами також зібрано та узагальнено чимало абсолютно нових відомостей щодо поширення весняних ефемероїдів на Київщині, включаючи виявленні нові місцезнаходження, зокрема *Galanthus nivalis*.

Інформація з наведених картосхем була узагальнена у спеціалізовану схему, яка демонструє кількісний розподіл видів весняних ефемероїдів у всіх адміністративних районах Київської області (рис. 6).

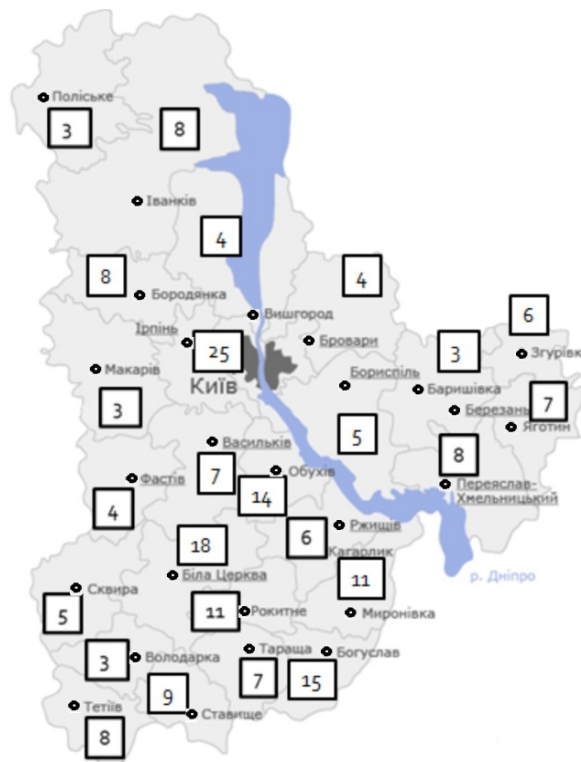

Рис. 6. Кількісний розподіл видів весняних ефемероїдів у адміністративних районах Київської області

Згідно наведених відомостей відмічаємо, що найбільше видів весняних ефемероїдів та їхніх місцезнаходжень виявлено у південних (лісостепових) районах Правобережної частини Київської області. Це пов'язано з тим, що тут крім лісових також трапляються степові фітоценози, які є типовими місцезростаннями для трети весняних ефемероїдів природної флори Київщини. Це основна причина збільшення видової репрезентативності цієї групи рослин у цьому регіоні. Крім того, дещо прослідковується закономірність у зменшенні кількості видів весняних ефемероїдів з півдня на північ, тобто від лісостепової зони до лісової зони. Це можемо пояснити тим, що група весняних ефемероїдів більш різноманітна у ксерофітних умовах, тобто там де рослинам більш необхідно закінчити період вегетації до початку спекотного літнього періоду. Разом з тим, виявлена і інша цікава закономірність: найбільша кількість видів весняних ефемероїдів виявлена в м. Києві та Білоцерківському районах, що можна пояснити лише близьким розташуванням потужних наукових центрів, які тут проводили свої дослідження. Тобто, це ще раз підтверджує факт фрагментарності відомостей у вивченні весняних ефемероїдів Київської області.

Висновки. На сьогодні на основі проведених досліджень поки не можна встановити чітких однозначних закономірностей у поширенні весняних ефемероїдів у межах Київської області, оскільки флора регіону залишається вивченою фрагментарно і флористичні відомості щодо деяких її адміністративних районів дуже обмежені. Проте, результати наших досліджень суттєво доповнюють сучасні відомості щодо поширення цієї групи рослин, і дозволяють припустити, що видова репрезентативність весняних ефемероїдів у межах Київщини знижується з півдня на північ. Однак, для остаточного підтвердження цієї версії необхідно продовжити вивчення флори регіону, віддаючи перевагу польовим дослідженням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Т.Л. Флора, рослинність та стратиграфія Романівського болота в околицях м. Києва / Т.Л. Андрієнко, С.С. Харкевич // Укр. ботан. журн. – 1973. – Т. 30, № 6. – С. 779–781.
2. Андрієнко Т.Л. Рідкісні синузії лісових ефемероїдів Київщини / Т.Л. Андрієнко, В.І. Мельник, С.Я. Діденко // Укр. бот. журн. – 1997. – Т. 54, № 5. – С. 457–461.
3. Бельгард А.Д. Лесная растительность юго-востока УССР / А.Д. Бельгард. – К.: Вид-во КГУ, 1950 – 256 с.
4. Біологічний словник / [за ред. К.М. Ситника, В.О. Топачевського]. – К.: УРЕ, 1986 – 680 с.
5. Борисенко Л. Лісовий масив "Ліщина" (Васильківський район, Київська область) – перспективна територія для заповідання / Л. Борисенко, М. Перегрим // Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер. Інтро-

дукція та збереження рослинного різноманіття. – 2013. – 31. – С. 5–6. 6. *Бортняк М.М.* Флористичні особливості ділянки степу Шандра Тулицької (Київської обл., Україна) / М.М. Бортняк, Ю.О. Войтюк, В.М. Любченко, Т.В. Голяченко // *Укр. бот. журн.* – 1993. – Т. 50, № 2. – С. 122–124. 7. *Гриценко В.В.* Лучні степи Київського плато: флора, рослинність, популяції рідкісних видів та охорона: дис. ... канд. біол. наук: 03.00.05 / Вікторія Володимирівна Гриценко. – К., 2007. – 320 с. 8. *Діденко І.П.* Види роду *Fritillaria* L. (Liliaceae) в Україні (еклоготенотична особливість та охорона): дис. ... канд. біол. наук: 03.00.05 / Інна Петрівна Діденко. – Умань, 2007. – 200 с. 9. *Діденко С.Я.* Види роду *Galanthus* L. (Amaryllidaceae) в природі і в культурі в Україні: дис. ... канд. біол. наук: 03.00.05 / Світлана Яківна Діденко. – К., 2000. – 178 с. 10. *Дідух Я.П.* Біотопи міста Києва / Я.П. Дідух, У.М. Альошкіна. – К.: НаУКМА, Аграр Медіа Груп, 2012. – 163 с. 11. *Дідух Я.П.* Геоботанічна характеристика заказника "Лісники" (м. Київ) / Я.П. Дідух, К.В. Чумак // *Укр. бот. журн.* – 1992. – Т. 49, № 6. – С. 22–27. 12. *Клеопов Ю.Д.* Аналіз флори широколистяних лісових європейської частини СРСР / Ю.Д. Клеопов. – К.: Наук. думка, 1990. – 352 с. 13. *Куземко А.А.* Рослинність долини річки Рось: синтаксономія, антропогенна динаміка, охорона: дис. ... канд. біол. наук: 03.00.05 / Анна Аркадіївна Куземко. – К., 2003. – 582 с. 14. *Мельник В.І.* *Bulbocodium versicolor* (Melanthiaceae) – рідкісні види флори Європи / В.І. Мельник, В.В. Гриценко, Д.Ю. Шевченко, С.Я. Діденко. – К.: Фітосоціоцентр, 2007. – 43 с. 15. *Онищенко В.А.* Закономірності поширення весняних ефемероїдів у широколистяних та хвойно-широколистяних лісах України / В.А. Онищенко // *Укр. бот. журн.* – 2007. – Т. 64, № 6. – С. 806–824. 16. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / [уклад.: Т.Л. Андрієнко, М.М. Перегрим]. – К.: Альтерпрес, 2012. – 148 с. 17. Парнікоза І.Ю. Сучасний стан ценопопуляцій рідкісних рослин регіонального ландшафтного парку "Ліса гора" (м. Київ) / І.Ю. Парнікоза, Д.М. Іноземцева // *Укр. бот. журн.* – 2005. – Т. 62, № 5. – С. 649–655. 18. *Реймерс Н.Ф.* Популярный биологический словарь / [отв. ред. А.В. Яблоков]. – М.:

Наука, 1991. – 544 с. 19. Рішення Київської обласної ради від 07.02.2012 р. № 285-15-VI "Про затвердження Списку регіонально рідкісних, зникаючих видів рослин і грибів, які потребують охорони у Київській області та Положення до нього". 20. *Серебряков И.Г.* Экологическая морфология растений / И.Г. Серебряков. – М.: Высшая школа, 1962. – 378 с. 21. *Смоляр О.М.* Фіторізноманітність Лівобережного Придніпров'я: дис. ... докт. біол. наук: 03.00.05 / Олена Миколаївна Смоляр. – К., 2000. – 418 с. 22. *Собко В.Г.* Визначник рослин Київської області / В.Г. Собко, Л.П. Мордатенко. – К.: Фітосоціоцентр, 2004. – 374 с. 23. *Толмачев А.И.* Введение в географию растений / А.И. Толмачев. – Л.: Изд-во Лен. ун-та, 1974. – 244 с. 24. *Фицайло Т.В.* Структурно-порівняльна оцінка диференціації ценофлор Київського плато: дис. ... канд. біол. наук: 03.00.05 / Тетяна Василівна Фіцайло. – К., 2000. – 428 с. 25. Флора Восточной Европы. Т. 10. / [отв. ред. Н.Н. Цвелов]. – СПб: Мир и семья; Изд-во СПХФА, 2001. – 670 с. 26. Флора европейской части СССР. Т. 3–5 / [отв. ред. Ан.А. Федоров]. – Л.: Наука, 1978–1981. – 259 с., 355 с., 380 с. 27. Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я.П. Дідуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 912 с. 28. *Шеляг-Сосонко Ю.Р.* Рослинність урочища Ліса гора (околиці м. Києва) / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, Я.П. Дідух, А.І. Кузьмичов, І.М. Падун // *Укр. бот. журн.* – 1984. – Т. 41, № 5. – С. 89–90. 29. *Andrzejowski A.* Flora Ukrainy / A. Andrzejowski. – Warszawa, 1869. – 93 p. 30. *Takhtajan A.* Flowering Plants / A. Takhtajan. – Springer, 2009. – 906 p. 31. European Red List of Vascular Plants / M. Bilz, S.P. Kell, N. Maxted, R.V. Lansdown. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. – X + 132 p. 32. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iucnredlist.org 33. *Mosyakin S.L.* Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist / S.L. Mosyakin, M.M. Fedoronchuk – Kiev: [без. вид.], 1999. – xxiii + 346 p. 34. Plant life forms / *Ch. Raunkiaer.* – Oxford: Clarendon Press, 1937. – 104 p.

Надійшла до редколегії: 09.07.13

Л. Борисенко, студ., Н. Перегрим, канд. біол. наук, ст. научн. сотр.
Ботанический сад им. акад. А.В. Фомина, ННЦ "Институт биологии"
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

РАСПРОСТРАНЕНИЕ ВЕСЕННИХ ЭФЕМЕРОИДОВ В ПРЕДЕЛАХ КИЕВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье приведены результаты изучения географического распространения 34 видов весенних эфемероидов природной флоры Киевской области. Составлены соответствующие картосхемы, а также установлены закономерности в их распространении в границах региона.

Ключевые слова: весенние эфемероиды, карты распространения, природная флора, Киевская область.

L. Borysenko, stud., M. Peregrym PhD, senior staff scientist
O.V.Fomin Botanical Garden, Educational and Scientific Centre "Institute of Biology"
National Taras Shevchenko University of Kiev

DISTRIBUTION OF SPRING EPHEMEROIDS IN BORDERS OF KYIV REGION

The results of the study of the geographical distribution of 34 species of ephemeroids from natural flora of the Kyiv region are given in the article. Appropriate maps were compiled and patterns in their distribution in the region were described.

Key words: spring ephemeroids, map of distribution, natural flora, Kyiv region.

УДК 582.394:581.522.4.056

О. Вашека, канд. біол. наук, асист.,
Кафедра ботаніки, ННЦ "Інститут біології"
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНТРОДУКЦІЯ ВИДІВ РОДУ DENNSTAEDTIA BERNH. У ВІДКРИТОМУ ҐРУНТІ БОТАНІЧНОГО САДУ ІМ. АКАД. О.В. ФОМІНА

Колекція папоротей роду *Dennstaedtia* Bernh., що зростають на ділянці вищих спорових рослин відкритого ґрунту Ботаничного саду ім. акад. О.В. Фомина налічує 2 види. Наведені дані щодо походження окремих зразків, природних ареалів культивованих видів та часу їх появи у колекції.

Ключові слова: Рід *Dennstaedtia*, колекція, вищі спорові рослини, інтродукція.

Рід *Dennstaedtia* був описаний Йоганом Якобом Бенрхардті в 1800 році (*Journal für die Botanik*. 1800 [2]. 124. 1801) та названий на честь німецького ботаніка Августа Вільяма Деннстада (*August Wilhelm Dennstaedt*, 1776–1826), що був директором Ботанічного саду Бельведеру. Рід був виокремлений із роду *Trichomanes* (а саме, *Trichomanes flaccidum* G.Forst.) на основі ознак будови сорусів та спорангіїв ("спорангії на ніжках та без спорангієфору") [6], та є одним із 10–11 родів родини *Dennstaedsiaceae* Lottus [14; 7].

Характерними ознаками роду є повзучі кореневища, що вкриті трихомами (не лусками), єдиний U-подібний

судинний пучок в черешках та специфічні келихоподібні соруси, що розміщуються на кінцях жилок і оточені суцільними (або клапаноподібними) плюскоподібними індузіями, що зростаються із пластинкою листка.

За сучасними даними *Dennstaedtia* Bernh. налічує від 45 [11] до 70–80 [4; 10] видів, що поширені переважно в тропічних та субтропічних, а також помірних широтах, в місцях з високою вологістю повітря. У природній флорі Європи загалом та України зокрема, представники цієї родини не зустрічаються [8; 12]. Для території колишнього СРСР наводиться 2 види [3, 5], обидва зростають на Далекому Сході Росії [4].